

Veel mensen, en daar schaar ik mijzelf ook onder, kunnen de dag niet van start gaan zonder een heerlijk bakje koffie. Pas na een goede bak koffie voel je je scherp alert en kun je de uitdaging van een nieuwe (werk)dag aan. Veel zaken worden besproken onder het genot van een kop koffie, en huisvrouwen gaan s'ochtends even bijelkaar " een bakkie doen ". Maar wat is koffie eigenlijk voor drank, en wat maakt deze zo populair?

In dit artikel alles over deze wereldwijd alom zo populaire drank.

Koffie kent een meer dan duizendjarige geschiedenis. De koffieplant stamt uit het Oostafrikaanse land Abessinië, het huidige Ethiopië, en wel preciezer uit de provincie Kaffa. Over de ontdekking van de koffie als

drank doen vele legendes de ronde. De bekendste is die van de jonge geitenhoeder Kaldi (of Chalid), die ergens in de achtste eeuw na Christus bemerkte dat zijn geiten opens heel levendig en springerig werden na het eten van de vruchten van een bepaalde struik. Zij smaakten lichtzoet en bestonden uit een laagje vruchtvlees, met zaden in de kern. Toen hij op deze zaden kauwde kreeg hij het gevoel dat hij alles aankon. Kaldi meldde zijn vondst aan de monniken in een naburig klooster, die daarop een hoeveelheid bessen kookten en een

drank bereidden. Deze was echter erg bitter en viel geheel niet in de smaak. De monniken gooiden de bessen in het vuur. Niet lang daarna bereikte een heerlijk aroma hun neus. Uit nieuwsgierigheid maakte de monniken van de geroosterde vruchten opnieuw een aftreksel, deze drank beviel hen bijzonder goed. Het hielp hen bovendien om wakker te blijven tijdens de lange gebedsdiensten in het klooster en zagen het als een geschenk van God. Zij noemde de vrucht *buna*, *bunn* of *bunchum*, wat 'boon' betekent. Maar feitelijk is de koffieboon helemaal geen boon, het is het zaad van de koffieplant, eigenlijk de pit van de vrucht

Rond de elfde eeuw werd koffie voor het eerst vanuit het land van herkomst Ethiopië in Arabië geïmporteerd. Zo is bekend dat de Perzische arts en filosoof Avicenna (980-1037 na Chr.) al koffie als medicijn voorschreef. Vermoedelijk is de koffieplant door islamitische pelgrims op weg naar Mekka in het Midden-Oosten geïntroduceerd en worden de eerste koffieplantages in 1100 na Chr. Rond het Rode meer aangeplant.

De Perzen waren verrukt van de stimulerende werking van deze ' Islamitische wijn ', omdat echte wijn strikt verboden was voor de moslims.

Het woord koffie is afkomstig van het Oud-Arabishe *qahwah*, wat 'geef sterkte' het opwindende of macht betekent. In de tweede helft van de vijftiende eeuw werd koffie via Mekka en Medina in het Koninkrijk Arabië geïntroduceerd waarna in het jaar 1510 Caïro volgde.

In de eerste helft van de zestiende eeuw bereikte de macht van het Ottomaanse Rijk zijn hoogtepunt en verspreidde koffiedranken zich door het hele rijk. Koffie ging een steeds grotere rol spelen in Arabië, Syrië Klein-Azië, Egypte en Zuidoost-Europa. De eerste koffiehuisen opende hun deuren in Damascus en Aleppo in 1530 en 1532. Aan het eind van de 15de eeuw was 'qahwah' (koffie) drinken onder de Arabieren een dagelijks ritueel. De koffienaam *mokka* verwijst naar Mekka, een havenstad aan de Rode Zee vanwaar de koffie naar Egypte en Syrië werd getransporteerd.

In 1615 brachten kooplieden uit Venetië de eerste zakken koffie naar West-Europa. Door het heerlijke aroma en de stimulerende werking ervan werd koffie snel een favoriete drank en al gauw sprongen in heel Europa de koffiehuisen als paddenstoelen uit de grond. Het duurde niet lang of de gegoede burgerij, die haar handelsgeest nooit verloochende, prees de effecten van de koffie. De drank zorgde er namelijk voor dat dronkaards nuchter werden en in betrouwbare werkers veranderde. Nederlandse en Engelse zeelui exporteerde de koffieplant naar hun koloniën overal ter wereld.

Toen de Turken in 1683 gedwongen werden het beleg van Wenen te staken, lieten zij daar 500 zakken met koffie achter. Een ondernemende Poolse zakenman opende daarmee het eerste koffiehuis in de stad. Deze gebeurtenis ligt ongetwijfeld ten grondslag aan de beroemde en rijke Weense koffiecultuur die we tegenwoordig kennen.

In het begin van de 17de eeuw maakte de Verenigde Oostindische Compagnie kennis met de koffie als product, maar pas in 1660 werd koffie als interessante handelswaar beschouwd. De Arabieren hadden honderden jaren het monopolie op het verbouwen, roosteren en produceren van koffie gehad. Maar aan het eind van de 17de eeuw slaagde een aantal Nederlandse kooplieden er in het monopolie te doorbreken, door een aantal planten van de 'Coffea Arabica' uit Mekka

mee te smokkelen. De koffieplant werd uiteindelijk in de kolonie Nederlands Indië op het eiland Java gecultiveerd, en al gauw was de koffieaanplant op Java groter dan in de Arabische landen. De Nederlanders brachten ook koffie naar Ceylon en naar Zuid-Amerika, waar de koffiecultuur van start ging in de 18de eeuw. Aldus verspreidde de productie zich snel over de meeste tropische gebieden. In 1712 werden de eerste koffieplanten in de Nederlandse kolonie Suriname geplant. Vanuit Suriname

verspreidde de teelt zich naar andere landen in Zuid-Amerika, met name Brazilië en Colombia. Doordat de Hollanders naar verluid ook de eerste handelaren waren die koffie op grote schaal naar Europa brachten groeide Amsterdam uit tot het absolute centrum van de wereldhandel in koffie.

In 1714 was het de burgemeester van Amsterdam die een jonge koffieplant aan de Franse koning Lodewijk XIV schonk. Dit zorgde voor een echte doorbraak in de verspreiding van de koffie in West-Europa. Lodewijk de XIV liet de plant in de botanische tuin van Parijs plaatsen maar gaf ook aan generaal De Clieu opdracht een koffieplant te verschepen naar Amerika, naar Martinique. Vanuit Martinique verspreidde de Fransen de plant over het Caribische gebied.

In Nederland werd de exotische, en toen nog exclusieve, drank aan het einde van de 17de eeuw slechts door een handjevol mensen uit de gegoede burgerij gedronken. Vanaf begin 18de eeuw werd de drank steeds populairder en kwamen er overal koffiehuisen op. Koffie werd steeds goedkoper, zodat niet alleen de elite, maar de hele bevolking koffie ging drinken. Vanaf ca. 1750 werd het volksdrank nummer één, het (verstootte bier van de eerste plaats), en die positie heeft koffie nog steeds.

Aan het eind van de 19de eeuw werd men door een plantenziekte genoodzaakt om de gevoelige koffieplant *Coffea Arabica* te vervangen door de minder gevoelige *Coffea Canephora* (=robusta), die in Belgisch-Congo werd ontdekt.

In het begin van de 19de eeuw was Brazilië de grootste koffieproducent ter wereld. Tegenwoordig wordt bijna alle koffie vervaardigd in Midden-Amerika, Brazilië en de tropische delen van Zuid-Amerika. De mondiale koffieproductie bedraagt ca. 100 miljoen balen per jaar. Brazilië is koploper met ongeveer een kwart van de productie.

In de loop van de 19de eeuw werd het thuis branden van de koffie vervangen door het kant-en-klare fabrieksproduct. In 1901 presenteerde de Japanner dr. Santori Kato de eerste oplosbare koffiepoeder. In 1938 legde Nestlé de basis voor de commerciële verkoop van oploskoffie (instantkoffie).

De trend in de mondiale consumptie van ruwe koffie in de afgelopen 250 jaar laat de omvang van het koffiegebruik zien. In 1750 : 600.000 balen, 1850: 4 miljoen balen ,1950: 36 miljoen balen, 1995: 94 miljoen balen, in 2000: 103 miljoen balen.